

[Omrežje e-seniorji 55+](#)

Če nekomu povemo vse, kar vemo, nam še vedno vse ostane.

Tudi seniorji 55+ uporabljajo orodja umetne inteligence

[Dr. Jože Gričar](#), Joze.Gricar@UM.si

14.10.2025

Orodja umetne inteligence

Ko rečemo "[umetna inteligenca](#)", je "umetnega" samo to, da poudarja, da ta inteligenca ni naravna, torej ni nastala v bioloških možganih, ampak jo je ustvaril človek s pomočjo tehnologije. "Umetno" pomeni človekovo delo, posnemanje narave ali naravnih procesov. "Inteligenca" pa se nanaša na sposobnosti, kot so učenje, sklepanje, razumevanje, odločanje, prepoznavanje vzorcev ipd. Umetna inteligenca je poskus ustvariti sisteme, ki posnemajo (v določenih mejah) človeško inteligentno vedenje, vendar s pomočjo algoritmov in računalnikov – ne z biološkimi nevroni. Človek ima naravno inteligenco, računalnik pa umetno, ker je njeno "razmišljanje" rezultat programiranja in podatkov, ne evolucije in živčnih celic. Meja med "umetno" in "naravno" pa se vedno bolj zabrisuje — zlasti ko govorimo o strojih, ki se učijo sami in prilagajajo okolju podobno kot ljudje.

Pri umetni inteligenci ni nič *umetnega*. Vse je *realno*: podatki, računalniški programi za dostop do podatkov, algoritmi povezovanja podatkov. V velikem številu let so vse to razvili številni strokovnjaki. Upoštevati je potrebno, da gre za večletne velike naložbe, ki jih zmorejo samo nekateri. Intelligentni pa so vsi tisti, ki taka orodja razvijajo, in tisti, ki jih s pametjo uporabljajo. Zato uporabljamo izraz »orodja«.

Za seniorje je pomembno, da so [orodja umetne inteligence](#) (UI) enostavna za uporabo in brezplačno na voljo. Njihov razvoj je zelo hiter. Zadeva vse ljudi vseh poklicev in starostnih skupin. V e-člankih in e-poročilih nekateri avtorji obravnavajo priložnosti uporabe teh orodij zelo splošno, nekateri pa predvsem z vidika izbrane skupine uporabnikov. Na primer, študenti, univerzitetni profesorji, zaposleni, delodajalci, vladni predstavniki, seniorji. Nas posebej zanimajo seniorji glede na potrebe in interes članic in članov [Omrežja e-seniorji 55+](#), pa tudi zaradi posebnosti te skupine prebivalstva. Gre namreč za bojazen, da seniorji nimajo na voljo ustrezne pomoči za spoznavanje in začetno uporabo teh orodij. Od tu izvira pričakovanje nove vrste prepada med tistimi, ki ta orodja uporabljajo, in tistimi, ki jih ne.

Vseh razsežnosti vpliva uporabe orodij UI še ne poznamo. Pričakujemo pa lahko, da bo vpliv velik. Nekateri ga primerjajo z vplivom, kot ga je imela uvedba osebnih računalnikov ali omogočena razpoložljivost interneta vsem ljudem. Oba vpliva sta zelo spremenila način dela posameznikov in organizacij, koristi pa so v obeh primerih zelo velike. Mnogi opozarjajo na nujo, da se ljudje pravočasno prilagodijo novim možnostim, ki jih prinašajo orodja UI.

Orodja UI so samo orodja. Kot vsa tehnologija, sama po sebi niso ne dobra, ne slaba. Od uporabnika orodja je odvisno, kaj in kako si z orodjem želi in zna pomagati. Od uporabe bodo imeli več koristi tisti, ki bodo več vedeli, da bodo znali vprašati pravo vprašanje. Od njihovega predhodnega znanja bo odvisno, kako bodo znali presojati ustreznost prejetega odgovora, ki ga orodje posreduje. Temeljno pa bo ostalo odvisno od njih samih: kaj bodo vprašali in kaj bodo naredili na podlagi prejetega odgovora. Na njih bo ostalo, da se vprašajo, [katero akcijo bodo predlagali ali organizirali za rešitev katerega problema](#). Kaj je pravo vprašanje, pa je odvisno od osebe, njenega znanja, njenih vrednot in korajže. Če oseba ni korajžna, raje gleda stran, da sama ne vidi dejstev, in se zadovolji s tem, da ji dejstva tolmačijo tisti, ki mislijo, da so poklicani za *delanje resnice*.

Za seniorje je pomembno, da si aktivno prizadevajo [ostati v koraku z razpoložljivimi orodji](#) in jih čim več uporabljajo skladno s svojimi potrebami in možnostmi. Zato je koristno, da sodelujejo pri učenju in izmenjavanju izkušenj.

Vpliv uporabe orodij UI na demokratizacijo družbe

Vpliv uporabe orodij UI na demokratizacijo družbe bo velik, ker bodo ljudje z njihovo uporabo imeli možnost hitro in neposredno dostopati do veliko razpoložljivih podatkov skladno s svojimi potrebami in željami. Vse težje bo medijem, ki za bralce in poslušalce *delajo informacije*, ali kot nekateri priznavajo, *ustvarjajo resnico*. Kajti *informacijo* si ljudje oblikujejo sami na podlagi prejetih *podatkov*, ki odražajo dejstva o stanjih in dogodkih, na podlagi predhodnega znanja in vrednot.

Dodatni vpliv na demokratizacijo družbe bo v dostopnosti do podatkov v različnih jezikih. Orodje ChatGPT trenutno [omogoča uporabo več kot 95 jezikov](#), tudi slovenskega. Prevajalniki so solidni. Ljudje lahko v svojem jeziku prejemajo podatke o dogodkih in stanjih z vsega sveta – brezplačno, kajti osnovna orodja so brezplačna; poznavalci pričakujejo, da bo pri tem ostalo. Nečesa takega ljudje še nikoli niso imeli na voljo. Tu je nekaj vidikov vpliva uporabe orodij UI.

Dostop do podatkov. Orodja, kot so jezikovni modeli, vsem omogočajo enostaven dostop do kompleksnih podatkov, kar zmanjšuje razlike med tistimi, ki imajo in tistimi, ki nimajo dostopa do izobraževanja. Prevajalski sistemi olajšajo komunikacijo med različnimi jezikovnimi skupinami.

Povečana participacija državljanov. Pametni pomočniki, klepetalniki in digitalne platforme pomagajo ljudem razumeti zakonodajo, postopke odločanja in

volilni sistem. Digitalna orodja prebivalcem olajšajo soodločajo o porabi javnih sredstev.

Bolj pregledno in odgovorno upravljanje. Tako orodje lahko analizira velike količine podatkov o delovanju državnih institucij (npr. poraba proračuna, lobistični stiki), kar krepi transparentnost. Orodja za zaznavanje dezinformacij in lažnih novic pripomorejo k bolj informirani javni razpravi.

Podpora marginaliziranim skupinam. Orodja UI se lahko uporabi za analizo družbene neenakosti (npr. pri zaposlovanju, stanovanjski politiki) in oblikovanje bolj pravičnih politik. Prilagodljive tehnologije (npr. bralniki za slepe) omogočajo večjo vključenost oseb z invalidnostmi.

Orodja za neodvisne medije in nadzor oblasti. Ljudje lahko z orodji UI analizirajo podatke, razkrivajo korupcijo ali manipulacije ter s tem okrepijo vlogo civilne družbe.

Potrebno pa je upoštevati potencialna tveganja. Pristranskost UI modelov lahko vodi v diskriminacijo. Če bodo orodja UI v rokah le nekaj podjetij ali držav, bo zmanjšana enakost dostopa. Več kot bo solidnih ponudnikov teh orodij in več kot bo uporabnikov, boljša bodo orodja in bolj verodostojne odgovore na zastavljena vprašanja bodo posredovala.

V času [pospešene uporabe orodij »umetne inteligence«](#) je nujno zagotavljati, da so digitalizirani podatki na voljo na internetu. Če podatkov o svojem delu in dogodkih ljudje ne bodo digitalizirali, potem jih na internetu ne bo. Z nobenim orodjem jih ne bo mogoče doseči, če bodo samo na papirju in v njihovem spominu. Ne bo mogoče vedeti, kaj vse so ljudje naredili. Digitaliziranje podatkov je del poslanstva vseh generacij. Veliko vlogo pri tem lahko ima [Digitalna knjižnica Slovenije – dLib](#).

Usposabljanje seniorjev 55+ za uporabo orodij UI

Usposabljanje seniorjev 55+ za uporabo orodij UI je vse bolj pomembno – tako z družbenega kot gospodarskega vidika. Tu je nekaj ključnih razlogov, zakaj je to smiselno in potrebno:

Digitalna vključenost in zmanjšanje digitalnega razkoraka. Številni starejši se soočajo z izključenostjo zaradi hitrega tehnološkega napredka. Usposabljanja jim omogočajo, da razumejo, uporabljajo in izkoristijo digitalna orodja, kar povečuje njihovo samostojnost in samozavest. Tako se zmanjšuje digitalni razkorak med generacijami.

Povečanje zaposljivosti in prilagodljivosti na trgu dela. Mnogi seniorji še vedno delajo ali želijo ostati aktivni. Znanje o uporabi orodij, kot so ChatGPT, Copilot, Canva AI, Grammarly AI, ipd., lahko poveča njihovo učinkovitost in konkurenčnost. Pomaga pri prehodu na manj fizično zahtevna in bolj intelektualna dela, kjer orodja UI postanejo pomočniki.

Osebna raba in kakovost življenja. UI lahko pomaga pri urejanju osebnih financ, zdravja, komunikacije in učenja. Orodja, kot so glasovni pomočniki ali

pametni sistemi, lahko pomagajo pri vsakodnevnih opravilih in celo izboljšajo kognitivne funkcije s spodbujanjem miselne aktivnosti.

Spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja. Ko seniorji razumejo osnove uporabe orodij UI, se lažje povezujejo z mlajšimi generacijami. To vodi do boljšega sodelovanja v družinah, podjetjih in skupnostih ter krepite medgeneracijskega dialoga.

Odgovorna uporaba tehnologije. Z uporabo orodij AI seniorji lažje prepoznajo dezinformacije, lažne vsebine ali prevare. Izobraževanje povečuje kritično razmišljanje in varnost pri uporabi digitalnih orodij.

Aktivno staranje in družbena participacija. Uporaba orodij UI spodbuja učenje skozi vse življenje, kar dokazano pozitivno vpliva na duševno zdravje. Seniorji postanejo aktivni soustvarjalci digitalne družbe, ne le pasivni uporabniki.

Za primer, kako se lotiti usposabljanja seniorjev za uporabo orodij UI, lahko uporabimo izkušnje irskega projekta *Starejšim prijazna umetna inteligenca: Irska: Nacionalna pobuda za opismenjevanje na področju umetne inteligence* ([Age-Friendly AI: Ireland's : National Artificial Intelligence Literacy Initiative](#), 04.04.2025). Vključuje sodelovanje vseh javnih knjižnic na Irskem. V letu 2026 je predvideno usposabljanje za uporabo orodij UI za 60.000 seniorjev. Projekt je bil predstavljen na Zoom sestanku *Omrežja zaslužnih profesorjev* ([Professors Emeriti Network](#)) 17.09.2025. Vodja irskega projekta je izrazila interes za e-sodelovanje z drugimi državami.

Tak projekt je za Slovenijo lahko zelo zanimiv, ker je v Sloveniji dobro organizirana mreža javnih knjižnic. Za vzpostavitev takega projekta bo nujno sodelovanje seniorjev s knjižnico, društvom upokojencev in občinsko upravo.